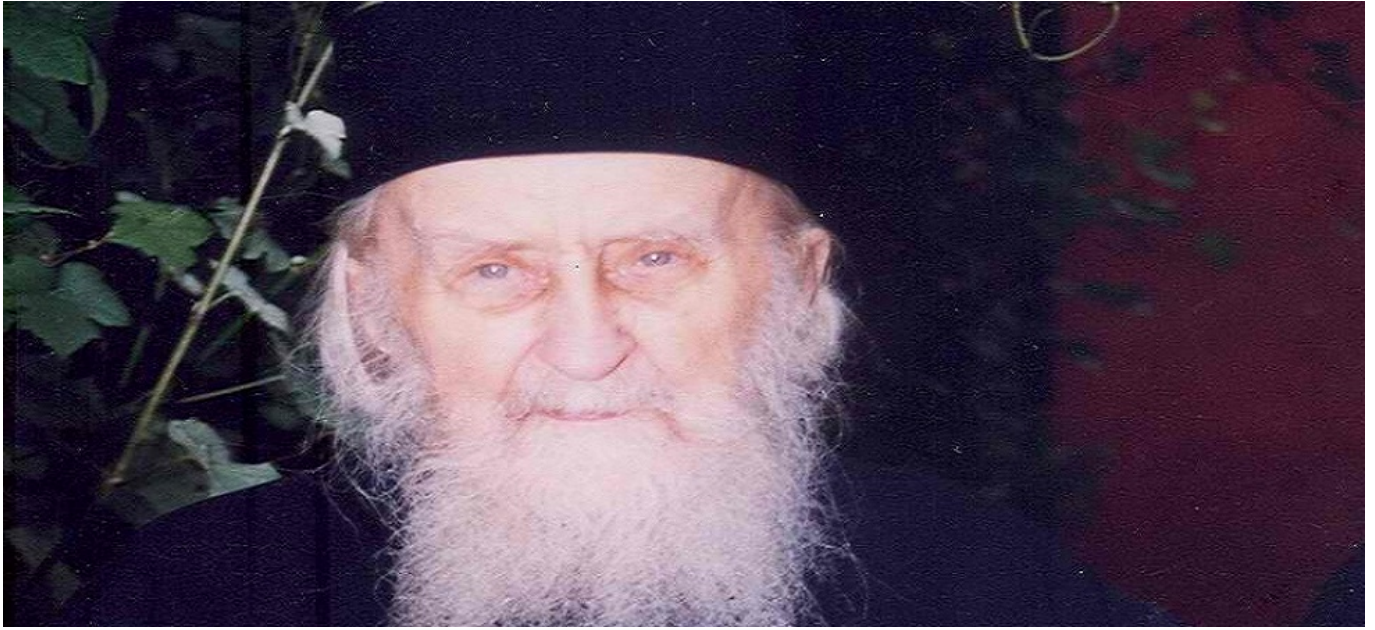

Οικοδομώντας τον ναό του Θεού μέσα μας και στους αδελφούς μας

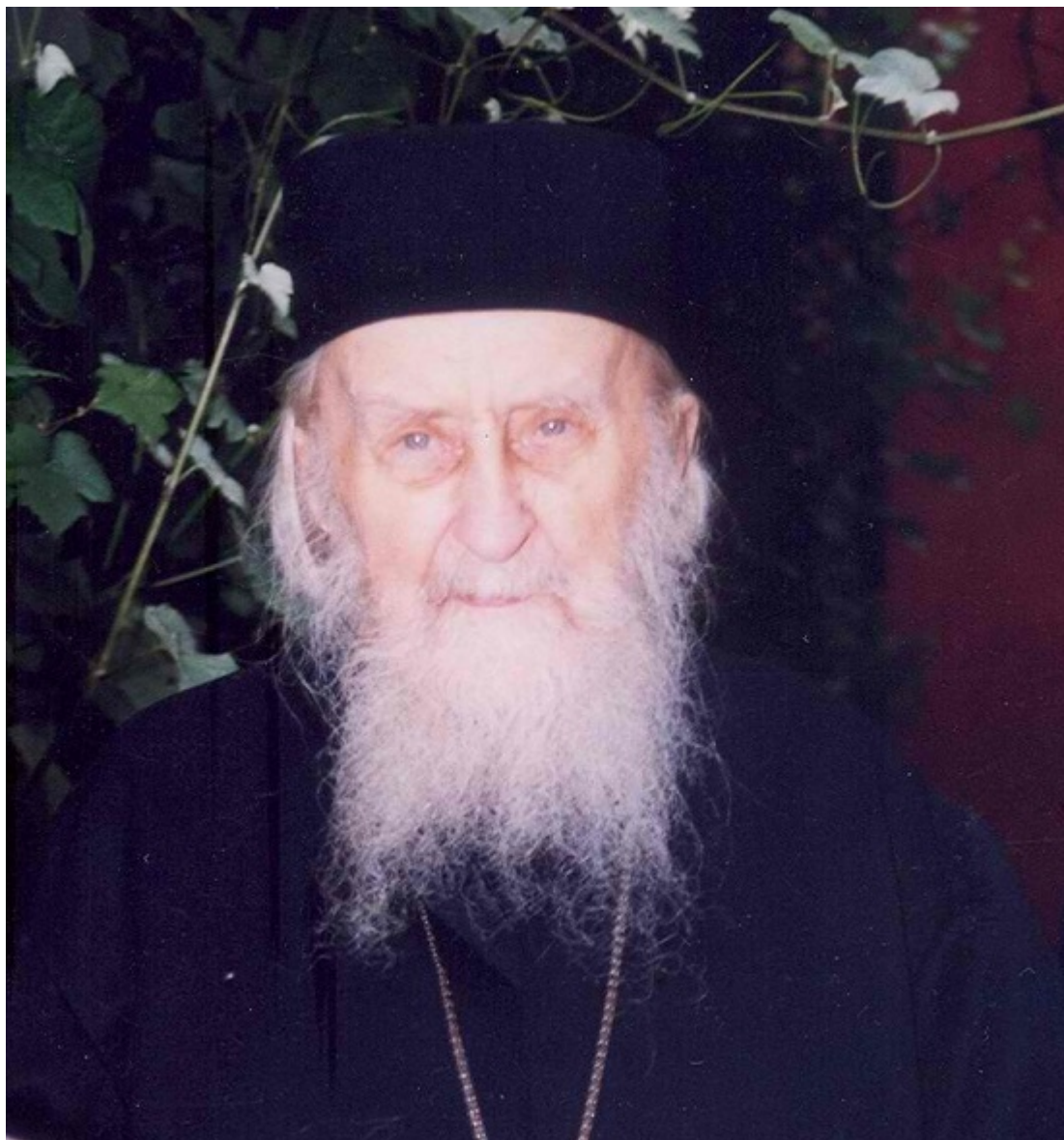
Ορθοδοξία / Εκδόσεις

Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

Αρχιμανδρίτου Σωφρονίου (Σαχάρωφ), *Οικοδομώντας τον ναό του Θεού μέσα μας και στους αδελφούς μας*, τόμοι Α , Β καί Γ , Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ Αγγλίας 2013-2014.

Με την συμπλήρωση είκοσι ετών από την κοίμηση του Γέροντος Σωφρονίου, ιδρυτού και κτίτορος της Ιεράς Πατριαρχικής Μονής του Τιμίου Προδρόμου στο Έσσεξ της Αγγλίας, ολοκληρώθηκε η έκδοση του γραπτού και προφορικού λόγου που κληροδότησε στην Μονή του. Ειδικότερα οι Ομιλίες που απευθύνθηκαν προς την αδελφότητά του και διατηρήθηκαν σε μαγνητοταινίες, εκδόθηκαν πρόσφατα από την Μονή του σε τρεις φροντισμένους, όπως πάντοτε, τόμους με περισσότερες από τετρακόσιες σελίδες ο καθένας.

Με τους τόμους αυτούς ο Γέροντας Σωφρόνιος, που πλούτισε την σύγχρονη ορθόδοξη θεολογία με τα μνημειώδη συγγράμματά του, παρουσιάζεται σήμερα και ως ποιμένας και καθοδηγητής της αδελφότητός του με έναν αμεσότερο και πιο αυθόρμητο τρόπο. Όπως πληροφορούμαστε από τους αυτήκοους των Ομιλιών του, ο Γέροντας Σωφρόνιος μιλούσε αργά, με τα μάτια κλειστά, σε ατμόσφαιρα μυσταγωγική, σαν να έλεγε τις ευχές της Αναφοράς.

Επί σειρά ετών ο Γέροντας δεν ήθελε την μαγνητοφώνηση των λόγων του. Έτσι χάθηκε ένα πλήθος από αυτούς. Οι Ομιλίες που εκδόθηκαν τώρα εκφωνήθηκαν, είτε στα ρωσικά είτε στα γαλλικά, κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του Γέροντος, όταν πια τον είχαν εγκαταλείψει οι σωματικές του δυνάμεις, υπέφερε από ισχυρούς πόνους και ήταν σχεδόν τυφλός.

Αισθανόμενος ότι πλησιάζει το τέλος του βιαζόταν να μεταδώσει στα μέλη της αδελφότητός του όσα θεωρούσε απαραίτητα να γνωρίζουν και να τηρούν στην

ζωή τους. Ήδη είχε αφήσει προ καιρού την Διαθήκη του και μία προσευχή για την ενότητα της αδελφότητας. Τελικά ο ίδιος ο Γέροντας ζήτησε την μαγνητοφώνηση των λόγων του για την πνευματική οικοδομή των αδελφών που είχαν προσέλθει προσφάτως στην Μονή και δεν γνώριζαν επαρκώς την διδασκαλία του.

Ήδη έχουν κυκλοφορήσει στα ρωσικά δύο τόμοι με τις Ομιλίες που έγιναν στην γλώσσα αυτήν. Στην τρίτομη ελληνική έκδοση περιλαμβάνονται οι Ομιλίες των δύο τόμων της ρωσικής εκδόσεως μαζί με τις υπόλοιπες που έγιναν στα γαλλικά, ταξινομημένες με χρονολογική σειρά. Στον τρίτο τόμο παρατίθεται επιπλέον και αναλυτικό ευρετήριο θεμάτων και ονομάτων για το περιεχόμενο των τριών τόμων.

Στους τρεις αυτούς τόμους παρουσιάζονται με αναλυτικό τρόπο οι βασικές θέσεις της διδασκαλίας του Γέροντος. Έτσι μπορεί ο αναγνώστης να προσεγγίσει ακριβέστερα την σκέψη του και να εισδύσει πληρέστερα στο πνεύμα του. Μπορεί ακόμα να γνωρίσει καλύτερα το κλίμα της Μονής που θεμελίωσε. Ο ίδιος, έχοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της Μονής του, ξεκίνησε την λειτουργία της χωρίς Τυπικό. Στην θέση του Τυπικού είχε το Ευαγγέλιο και τις εντολές του Χριστού. Έλεγε: Ίσως το μοναστήρι μας μεγαλώσει ακόμη. Τότε ο ηγούμενος και οι άλλοι πατέρες θα αναγκαστούν να βρουν έναν τύπο προσαρμοσμένο στις περιστάσεις μας, και στην περίπτωση αυτή μπορεί κανείς να δει να δημιουργείται ένα Τυπικό.

Οι περισσότερες Ομιλίες, όπως αναφέρει και ο Γέροντας, γίνονταν χωρίς προετοιμασία και διατηρούν εντονότερο τον αυθόρμητο χαρακτήρα τους. Σε μία από αυτές λέει: «Δεν διαβάζω κείμενο γραμμένο από πριν, αλλά αναζητώ με την προσευχή εκείνο που αναδύεται μέσα από την καρδιά μου»(τομ.3,σ.143). Αλλά και όταν γινόταν προετοιμασία, αυτή έχει ιδιαίτερο χαρακτήρα. «Προετοιμάζομαι να σας πω τα λόγια αυτά», λέει αρχίζοντας κάποια Ομιλία του, «όπως ετοιμάζομαι για την Θεία Λειτουργία» (τόμος 2,σ.28). Ανάμεσα στις Ομιλίες υπάρχουν και ορισμένες, που έχουν τον χαρακτήρα συνεπτυγμένης πραγματείας και παρουσιάζουν βασικά θέματα πνευματικής ζωής, αλλά και ζητήματα μοναστικής οργανώσεως και ασκητικής ζωής, όπως αυτά βιώνονταν και εξακολουθούν να βιώνονται στην Μονή.

Οι κεντρικές έννοιες της θεολογίας που υπάρχουν στα ήδη εκδοθέντα βιβλία του Γέροντος Σωφρονίου, όπως η ενότητα των πιστών, η αιωνιότητα, η μνήμη του θανάτου, η ακηδία, ο υπερεθνικός και παγκόσμιος χαρακτήρας του Χριστιανισμού, παρουσιάζονται με απλούστερη συνήθως μορφή και επαγωγικότερο τρόπο για την οικοδομή των ακροατών. Υπάρχουν ακόμα αναφορές σε προσωπικές αναμνήσεις, όπως και επαναλήψεις για την καλύτερη εμπέδωσή τους στις συνειδήσεις των ακροατών.

Ο μοναχισμός κατά τον Γέροντα Σωφρόνιο αποτελεί προετοιμασία για την αφομοίωση της αιώνιας ζωής. Είναι ένα υπέρτατο δώρο από τον Θεό και όχι μια «ανιαρή, α-χαρη ζωή» (τόμος 1, σ. 57). Το μοναστήρι είναι σχολείο ζωής. Και το μεγαλείο της μοναχικής ζωής έγκειται στην ταπείνωση. Ο μοναχισμός δεν είναι πίστη στον θάνατο αλλά στην ζωή. Άριστο παράδειγμα εδώ είναι ο Πατέρας της Μονής, ο άγιος Σιλουανός, στον οποίο συχνότατα αναφέρεται στις ομιλίες του ο Γέροντας.

Ως θεολόγος της υποστατικής αρχής, της αρχής του προσώπου, δεν παύει να αναφέρεται συχνά στο πρόσωπο. «Στον προσωπικό Θεό τίποτε δεν είναι απρόσωπο. Στη ζωή μας λοιπόν οφείλουμε να γίνουμε πρόσωπα κατ' εικόνα του προσωπικού Θεού, ικανά να φέρουμε μέσα μας τα πάντα, και τη ζωή του κόσμου και τη χάρη του Θεού, δηλαδή την αιώνια ζωή». Και αυτό επιβάλλει «να ζούμε ως πρόσωπα, υπεύθυνα για κάθε μας ενέργεια, για κάθε μας σκέψη»(τομ. 2, σ.325).

Ο ηγούμενος, όπως σημειώνει ο Γέροντας, δεν παύει ποτέ να είναι και υποτακτικός. «Είναι αυτός που κατεξοχήν κάνει υπακοή»(τομ. 2, σ. 25). Με την άσκηση της υπακοής ο άνθρωπος μεταβαίνει στο άναρχο Είναι του Θεού, για το οποίο είναι αδύνατο να μιλήσουμε χρησιμοποιώντας την λογική. Ειδικότερα για την δομή της Μονής του κάνει λόγο στην τεσσαρακοστή τέταρτη ομιλία του (τομ. 2, σ. 43 κ.ε).

Στην αρχή ο μοναχός δεν πρέπει να ασχολείται με τίποτε άλλο, παρά με το πως θα περάσει χωρίς αμαρτία ολόκληρη την ημέρα. Έτσι δημιουργεί μέσα του ελεύθερο χώρο, ώστε να έρθει το Άγιο Πνεύμα με την χάρη του. Με την αφηρημένη θεολογία είναι αδύνατο να επιτύχει κανείς την τελειότητα. Δεν πρέπει να φανταζόμαστε ότι ο Θεός είναι μαζί μας και ότι τον βλέπουμε. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ο Θεός βλέπει εμάς. Έτσι αποφεύγεται η πλάνη (τομ. 2, σ.84). Με τον τρόπο αυτόν ο μοναχός αποφεύγει την «θρησκευτική» κίνηση της αυτοανυψώσεως, η ακριβέστερα της αυτοθεώσεως, και ακολουθεί την χριστιανική οδό της κενώσεως και ταπεινώσεως, από την οποία προέρχεται και κάθε αρετή. Όσο περισσότερο καθαρίζει ο άνθρωπος το «κατ' εικόνα» του, τόσο δεκτικότερο καθιστά τον εαυτό του στην φανέρωση του αρχετύπου του στην ύπαρξη και την ζωή του.

Ιδιαίτερη σπουδαιότητα αποδίδεται στην μελέτη της θεολογίας. Η αφηρημένη θεολογία δεν σώζει τον άνθρωπο. Χρειάζεται αληθινή θεολογία, που γίνεται περιεχόμενο της προσευχής και κατάσταση της ζωής του ανθρώπου. Για παράδειγμα της θεολογίας ως προσευχής αναφέρει ο Γέροντας Σωφρόνιος την *Θεία Λειτουργία* του Μ. Βασιλείου, ενώ για παράδειγμα της θεολογίας ως καταστάσεως της ζωής το *Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο*. Στο τελευταίο αυτό είδος της

θεολογίας ανήκουν και τα έργα του Γέροντος Σωφρονίου. Όπως σημειώνει ο ίδιος, «στα βιβλία μου περιγράφω μόνο εκείνα που έζησα κατά το θέλημα του Θεού, όταν παραδόθηκα σε αυτό το θέλημα. Βλέπετε, έθεσα όρο: όταν παραδόθηκα σε αυτό το θέλημα» (τομ. 2, σ.416).

Θέλουμε, τονίζει, η θεολογία να γίνει «το περιεχόμενο της ζωής μας». Ακόμη περισσότερο, προσθέτει, θέλουμε «στο τέλος της ασκήσεως η με την επενέργεια της χάριτος να γίνει η κατάστασή μας» (τομ. 3, σ.44). Η γνώση του Θεού παρέχεται με την παραμονή του ανθρώπου σε αυτόν, οπότε «η θεολογία παίρνει τον χαρακτήρα διηγήσεως. Αλλά και η βιβλική θεολογία αποτελεί διήγηση» (τομ. 3, σ.65).

Ιδιαίτερη σύσταση απευθύνει για την διατήρηση της λειτουργικής ζωής. Και η λειτουργική ζωή για τον Γέροντα Σωφρόνιο δεν περιορίζεται στην διάρκεια της θείας Λειτουργίας. Λειτουργική ζωή είναι ολόκληρη η ζωή του Χριστιανού, με κεντρικό πάντοτε άξονα την θεία Λειτουργία. Όλη η ζωή μας, λέει, είναι «μια αδιάλειπτη Λειτουργία» (τομ. 3, σ.38).

Κεντρική θέση στην διδασκαλία του Γέροντος έχει η καταπολέμηση των παθών και των κακών λογισμών. Οι τελευταίοι δεν οδηγούν μόνο στα πάθη, αλλά και δημιουργούν ψυχρότητα και εχθρότητα μεταξύ των ανθρώπων, ακόμα και χωρίς να εκφράζονται εξωτερικά. Οι άνθρωποι, λέει, «δεν γνωρίζουν ότι, όταν διαλογίζονται κάτι κακό σε κάποια γωνιά του σπιτιού τους, στη “φωλιά” τους, καταστρέφουν το μεγάλο σώμα όλης της ανθρωπότητας. Από τους κακούς αυτούς λογισμούς και τις αρνητικές διαθέσεις προς τον αδελφό συντρίβεται ο ίδιος ο άνθρωπος και αισθάνεται τη δυστυχία του»(τομ. 3,σ.98).

Όποιος επιθυμεί να γνωρίσει καλύτερα τον Γέροντα Σωφρόνιο και να μελετήσει αναλυτικότερα την διδασκαλία του, θα ανταμειφθεί πλούσια από την ανάγνωση των Ομιλιών του.

<http://bit.ly/1I4v22F>